

Світлана Муратова,
суддя, заступник голови
Київського районного суду
м. Харкова

УДК 343.289

Зняття судимості: підстави, умови та порядок

Судимість – як наслідок вчинення особою злочину і засудження її вироком суду до певного виду та міри кримінального покарання, пов'язаного із реальним його відбуванням (повністю або частково) чи із впливом іспитового строку (при звільненні від відбування покарання з випробуванням – ст. ст. 75, 79 КК України – далі – КК) становить собою особливе її правове становище (правовий статус), поєднане із встановленими законодавством України обмеженнями (негативними юридичними наслідками) кримінально-правового та іншого правового характеру, що розповсюджують свою юридичну силу з моменту набранням обвинувальним вироком суду законної сили на строк, встановлений законом (в тому числі на період відбуття покарання) до погашення або зняття судимості.

Суттєвою рисою судимості є її обмежений характер, що проявляється у двох аспектах. По-перше, нормативно-правовий аспект, - обсяг правових обмежень, що відносяться до змісту судимості, визначається тільки законами України (ч. 2 ст. 88 КК). З цього випливає, що ніякі інші нормативно-правові акти, окрім законів, не можуть містити негативних правових обмежень особи, обумовлених судимі-

стю. По-друге, темпоральний аспект, - вказані правообмеження діють тільки на протязі встановленого в законі часу (строку), коли особа визнається такою, що має судимість: з дня набрання законної сили обвинувальним вироком суду, яким особа визнається винною у вчиненні злочину і їй призначено відповідне покарання, пов'язане із реальним його відбуванням (повністю або частково), до погашення або зняття судимості. Причому погашення судимості здійснюється автоматично – за умови спливу з моменту відбуття основного та додаткового покарання диференційованих строків (строків погашення судимості), встановлених законом і невчинення особою протягом цих строків нового злочину. Судимість при цьому погашається, її дія припиняється (закінчується) із завершенням цього строку.

На відміну від погашення зняття судимості полягає у її припиненні шляхом прийняття судом спеціального рішення (ухвали) суду. Підстави і умови зняття судимості регламентовані законом (ст. 91 КК) і виступають юридичним підґрунтям правозастосовної діяльності суду. Але ця діяльність в низці випадків викликає певні складнощі, що потребують від-

повідного вивчення, узагальнення і розробки пропозицій з удосконалення цієї діяльності.

Розв'язанню проблем зняття судимості присвячено декілька монографічних робіт в Україні [1; 2; 3] і в зарубіжжі, а також низка кандидатських дисертацій, наукових статей [4; 5; 6]. Однак, проблемні питання підстав та умов зняття судимості у вітчизняній науці до теперішнього часу як в практичному, так і теоретичному аспектах не є остаточно вирішеними. Вказаним проблемам і присвячена дана стаття.

Зняття судимості, як впливає за змісту ст. 91 КК, означає її припинення до закінчення строків погашення судимості спеціальною ухвалою суду, внаслідок чого особа визнається такою, що не має судимості, і тим самим позбавляється всіх обумовлених судимістю обмежень та інших негативних наслідків в сфері кримінального та інших галузей права. Причому, закон не зобов'язує суд, а тільки надає йому право на основі конкретних, передбачених у законі підстав і умов, вирішити питання про зняття з особи судимості.

Наявність у законі зняття судимості надає можливість: а) реалізувати принципи гуманізму кримінального права та економії заходів кримінально-правового характеру; б) здійснювати індивідуальний підхід до реалізації досягнення мети кримінального покарання і кримінальної відповідальності; в) забезпечувати остаточне виправлення засудженого й попередження нових злочинів як цією особою, так і іншими особами, що відбувають покарання, чи вже його відбули, але є судимими.

Розглядаючи зміст поняття „зняття судимості”, вважаємо за доцільне і необхідне, з точки зору методологічного підходу, виокремлювати і аналізувати наступні складові елементи: підставу, умови та порядок здійснення зняття судимості, стосовно попередше, повнолітніх осіб, і по-друге, стосовно осіб, які вчинили злочини до досягнення ними 18-річного віку, і

підрозділяти їх, оскільки зняття судимості з неповнолітніх є більш пільговим, що пов'язане з особливим правовим становищем неповнолітніх у порівнянні з дорослими злочинцями, причиною якого є визнання меншої суспільної небезпечності особи неповнолітнього [7, с. 143].

Звертає на себе увагу розбіжність використання юридичної термінології при визначенні у ст. ст. 91, 108 КК, в першому випадку „зняття судимості”, у другому - „дострокове зняття судимості”. Зняття судимості у всіх випадках можливе лише до спливу (закінчення) строків її погашення, передбачених ст. 89 КК, тобто воно завжди відбувається достроково. Тому вважаємо зайвим вживання в законі слова „дострокове” для позначення зняття судимості відносно неповнолітніх. Виходячи з цього, пропонуємо виключити слово „дострокове” з ч. 3 ст. 108 КК, та привести у відповідність до цього текст Постанови Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 № 16 „Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості” [8].

Підстава зняття судимості. За змістом ч. 1 ст. 91, ч. 1, ч. 3 ст. 108 КК, підставою для зняття судимості, в тому числі щодо осіб, які вчинили злочини до досягнення 18-річного віку, є виправлення особи, про що має свідчити її зразкова поведінка й сумлінне ставлення до праці. Отже, виправлення особи виступає єдиною підставою зняття судимості. Засуджений своєю поведінкою на протязі певного строку, коли має судимість, повинен довести, що цілі, які стоять перед покаранням та кримінальною відповідальністю, досягнуті. В літературі роль судимості визнається у якості правового засобу досягнення й закріплення цілей покарання в процесі його виконання, а також і у подальший час - протягом строку, коли особа після відбуття покарання є судимою (не менш як половина строку погашення судимості - ч. 2 ст. 91 КК). Із досягненням цілей покарання припинення судимості логічно неминуче, що і досягається шля-

хом її зняття [1, с. 21-23]. У випадках, коли особа до закінчення строків погашення судимості довела своє виправлення, існування кримінально-правових відносин, а відповідно і правообмежень, обумовлених судимістю, є зайвим, оскільки досягнуті не лише цілі покарання, а й кримінальної відповідальності в цілому. Отже, зняття судимості має пов'язуватися не тільки з досягненням цілей покарання (у період його відбування), а й подальших поглиблених позитивних цілей – цілей кримінальної відповідальності, - досягнення завдань забезпечення стійкої (стабільної) правомірної поведінки особи, і не вчинення нею нового злочину.

В ч. 1 ст. 91 КК України йдеться про два обов'язкових показники виправлення особи: 1) її зразкову поведінку; 2) сумлінне ставлення особи до праці. Вказані обставини, які закон поклав в основу визнання судом критеріїв (показників) виправлення особи, є оціночними поняттями, що потребують ретельного дослідження судом.

Зразковою поведінкою можуть визнаватися наявність постійного місця проживання й роботи, нормальні стосунки в родині, утримання неповнолітніх чи інвалідів [9, с. 996], відмінне навчання неповнолітньої особи, не вчинення нових правопорушень: злочинів, адміністративних, дисциплінарних проступків інше.

В цілому зразкову поведінку особи можна визначити як стійку (постійну) правомірну поведінку особи, яка відповідає також основним засадам моральності суспільства, що дає підстави для висновку про виправлення особи, яка у подальшому не вчинить нового злочину.

Окрім науковці зразкову поведінку, як показник виправлення особи, пов'язують із обов'язковим відшкодуванням особою, що відбула покарання і клопоче про зняття судимості, шкоди, яка була спричинена злочином, що вона вчинила. Так, А. О. Расюк вважає, що „лише після відшкодування у повному обсязі шкоди, завданої

злочином, та за наявності інших підстав, передбачених ст. 91 КК, можливе дострокове припинення судимості в судовому порядку”. На думку авторки, така залежність сприятиме відновленню порушених прав потерпілих від злочинів та відповідатиме завданням КК, до яких відносять і відшкодування причиненої шкоди [10, с. 10].

Дійсно, кримінальному праву притаманна, окрім охоронної, регулятивної і інших функцій, також і компенсаційна функція. Наприклад, деякі науковці вважають, що кримінально-правова відповідальність - це обов'язкове встановлення, закріплення й, власне, застосування певної форми персонального відшкодування заподіяної шкоди або реальної загрози її заподіяння як суспільству в цілому, так і окремим його членам особою, що вчинила кримінальне правопорушення [11, с. 146].

Утім, саме визначення кримінальної відповідальності як відшкодування завданої злочином шкоди не відображає публічно-правової й каральної (штрафної) природи кримінального права загалом і кримінальної відповідальності зокрема, через що й не може бути підтримана [12, с. 267]. Компенсація шкоди, завданої матеріальним інтересам, взагалі не може бути віднесена до кримінально-правових відносин, оскільки її реалізація здійснюється в рамках системи цивільно-правових та кримінально-процесуальних відносин, в яких також реалізується принцип справедливості [13, с. 118]. Підставою відшкодування шкоди в порядку, встановленому Цивільним кодексом та Кримінальним процесуальним кодексом, є такий юридичний факт, як заподіяння майнової або моральної шкоди особі (ст. ст. 1166, 1167 ЦК, ст. ст. 127-130 КПК) [12, с. 274]. Тому вважаємо, така умова не може виступати в статусі обов'язкової. При вирішенні питання про зняття судимості, вона може визнаватися лише додатковою умовою, оскільки лише в деякій мірі свідчить про виправлення особи, на відміну, наприклад, від таких інститу-

тів як „звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям” (ст. 45 КК), „звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим” (ст. 46 КК). В ст. 91 КК визнання поведінки особи „зразковою” законодавець безпосередньо не ставить в залежність від відшкодування завданих нею збитків (можливо особа у встановлені в законі строки об'єктивно не може відшкодувати завдані злочином збитки у наслідок конкретних життєвих обставин). Отже, із вказаною пропозицією навряд чи можна погодитися.

Сумлінне ставлення до праці передбачає, що особа добросовісно виконує трудові обов'язки, дотримується дисципліни, чи навіть має заохочення за трудові досягнення, вживає зусиль до підвищення кваліфікації тощо. Водночас, за певних об'єктивних обставин, що інколи не залежать від волі особи, засуджений може бути об'єктивно позбавленим можливості довести своє виправлення за критерієм сумлінного ставлення до праці.

Наявність такої умови в певній мірі суперечить ч. 1 ст. 43 Конституції України, яка передбачає право, а не обов'язок громадян на працю. Чинна редакція ст. 91 КК фактично позбавляє певне коло громадян права клопотати про зняття судимості і розгляд цього питання судом, а саме: пенсіонерів та інвалідів, які не працюють; жінок, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами; осіб, що перебувають у відпустці по догляду за дитиною; осіб, стан здоров'я яких не дозволяє їм працювати [10, с. 10-11]. Виходячи із цього, визначення в ч. 1 ст. 91 КК України сумлінного ставлення до праці як обов'язкового критерію виправлення особи, на наш погляд, не у всіх випадках може бути виконаним. Тому вважаємо, цей критерій слід визнавати не основною, а додатковою обставиною як показником виправлення особи. У зв'язку з цим із тексту ч. 1 ст. 91 КК термін „сумлінне ставлення

до праці” вважаємо за доцільне виключити.

Умови зняття судимості. Обов'язковими умовами зняття судимості, що викладені в ст. 91 КК, є наступні:

І. Відбуття особою лише таких основних покарань, як позбавлення волі на певний строк (ст. 63 КК) або обмеження волі (ст. 61 КК). Оцінюючи вказані основні види покарань, треба встановити, що особа, яка має судимість, була засуджена вироком суду до одного із вказаних видів покарань і реально його відбувала повністю або частково. На цій підставі зняття судимості не може застосовуватись:

а) до осіб, звільнених від покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі за вироком суду у зв'язку із втратою суспільної небезпечності на час розгляду справи в суді (ч. 4 ст. 74 КК), оскільки таке звільнення від покарання є безумовним і остаточним з моменту набрання сили вироком суду. Така особа не тільки не відбуває покарання, а й визнається такою, що не має судимості (ч. 3 ст. 88 КК) [14, с. 381];

б) до осіб, звільнених від покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку (ст. 80 КК), оскільки в цьому випадку вирок не було виконано, особа не відбувала покарання, тому судимість погашається по закінченні строків давності виконання вироку (ч. 2 ст. 90 КК);

в) до осіб, звільнених від відбування покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі з випробуванням (ст. ст. 75, 79 КК), тому що особа звільняється у такому випадку від реального відбування покарання з випробуванням, та визнається судимою на протязі іспитового строку, а також протягом відбуття додаткового покарання, якщо його строк перевищує тривалість іспитового строку (п.п. 1, 2 ст. 89 КК) [14, с. 384].

В той же час, у випадках, коли невідбуту частину покарання у вигляді позбавлення волі або обмеження

волі було замінено більш м'яким покаранням (ст. 82 КК), дана заміна не змінює і не впливає на юридичну природу судимості особи, яка була засуджена вироком суду саме до позбавлення волі або обмеження волі і реально відбувала вказані види покарання хоча би певну частину їх строку. У даному випадку строк погашення судимості обчислюється із дня відбуття більш м'якого покарання (основного та додаткового) (ч. 4 ст. 90 КК), але з урахуванням того, що ця особа була засуджена та відбувала покарання у вигляді позбавлення волі або обмеження волі.

При умовно-достроковому звільненні засудженого від відбування покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк (ст. 81 КК), строк погашення судимості також обчислюється з дня дострокового звільнення особи від відбування покарання (ч. 3 ст. 90 КК). Вважаємо, що і у цьому разі можливо застосування зняття судимості після закінчення не менше як половини строку погашення судимості, зазначеного в ст. 89 КК, оскільки особа була засуджена і реально відбувала одне із основних покарань, зазначених в ст. 91 КК. Тому приходимо до висновку, що обов'язкові умови для зняття судимості і в даному випадку будуть дотримані.

Виходячи з викладеного, не можна погодитися з висловленою в літературі позицією щодо неможливості застосування зняття судимості з осіб, яким невідбута частина покарання у виді позбавлення волі чи обмеження волі замінена на більш м'яке покарання відповідно до ст. 82 КК або ж на підставі акта амністії (ст. ст. 85, 86 КК) чи помилування (ст. ст. 85, 87 КК), звільнених від відбування покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі вагітних жінок і жінок, які мають дітей

віком до трьох років (ст. 83 КК), за хворобою (ст. 84 КК) [15, с. 346], оскільки вказані особи були засуджені вироком суду до одного з цих основних покарань і реально відбували хоча би певну частину їх строку.

II. Закінчення не менше як половини строку погашення судимості, зазначеного в ст. 89 КК. Закріплення в чинному КК цієї умови принципово нове. На відміну від КК 2001р., в КК 1960 р. це питання на законодавчому рівні визначено не було, а залишалося для вирішення на практичному рівні. В чинному КК законодавець виважено передбачив таку умову зняття судимості, визначивши певний строк погашення судимості (не менше половини строку) після відбуття засудженим покарання у виді обмеження або позбавлення волі, щоб суд міг переконатися і зробити обґрунтований висновок щодо виправлення особи. Вирішальним є факт не тільки відбуття призначеного судом покарання, а й виправлення особи на протязі не менше як половини строку погашення судимості.

Але із наведеного правила щодо обов'язкового урахування закінчення не менше половини строку погашення судимості є певні виключення.

Відповідно до п. з) Розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 № 1698-VII, який набув чинності з 25.01.2015, ст. 91 КК доповнено новою частиною такого змісту: "2. Зняття судимості до закінчення строків, зазначених у статті 89 цього Кодексу, не допускається у випадках засудження за умисні тяжкі та особливо тяжкі, а також корупційні злочини" [16]. Вичерпний перелік корупційних злочинів визначено законом¹.

Такі новели і обмеження, на нашу думку, обумовлені підвищеним ступе-

¹ Згідно Примітки до ст. 45 КК із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1698-VII від 14.10.2014, № 198-VIII від 12.02.2015, корупційними злочинами відповідно до цього Кодексу вважаються злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 цього Кодексу.

нем небезпечності умисних тяжких та особливо тяжких злочинів, значним негативним впливом корупційних злочинів на правосвідомість і оцінку їх суспільством. Отже у вказаних випадках припинення судимості шляхом її зняття до закінчення строків погашення судимості, визнання особи такою, що не має судимості, та звільнення її від всіх обумовлених судимістю обмежень не може мати місце.

Особливі умови зняття судимості щодо осіб, які вчинили злочин до досягнення ними 18-річного віку, викладені в ст. 108 КК, зокрема, це:

а) відбуття покарання лише у виді позбавлення волі. Покарання у виді позбавлення волі особам, які не досягли до вчинення злочину 18-річного віку, може бути призначено на строк від 6 місяців до 10 років, а за особливо тяжкий злочин, поєднаний з умисним позбавленням життя людини, - на строк до 15 років (ч. 1, п. 5 ч. 3 ст. 102 КК). Позбавлення волі не може бути призначено неповнолітньому, який уперше вчинив злочин невеликої тяжкості (ч. 2 ст. 102 КК);

б) відбуття цього покарання за тяжкий або особливо тяжкий злочин. Із закону слідує неможливість зняття судимості з осіб, засуджених до позбавлення волі за злочини невеликої чи середньої тяжкості, з чим ми цілком згодні. За вчинений повторно злочин невеликої тяжкості неповнолітній особі призначається покарання у виді позбавлення волі на строк не більше 2 років (ч. 3 п. 1 ст. 102 КК). Оскільки підставою зняття судимості й з неповнолітнього є його виправлення, то повторне вчинення ним злочину навіть невеликої тяжкості несумісне зі зразковою поведінкою, яка є критерієм виправлення. Крім того, законодавець значно скоротив для неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі за злочини невеликої або середньої тяжкості, строк погашення судимості до 1 року (ч. 2 п. 2 ст. 108 КК), тоді як для повнолітніх осіб в аналогічному випадку такий строк становить відповідно 2 та 3 роки (п. 6, п. 7 ст. 89 КК).

в) закінчення не менше як половини строку погашення судимості, зазначеного в ч. 2 ст. 108 КК. В юридичній літературі раніше висловлювалась думка щодо передбачення в законі скорочених строків погашення судимості для неповнолітніх [7, с. 143-144]. На законодавчому рівні в ч. 2 ст. 108 КК вперше передбачаються значно скорочені строки погашення судимості з осіб, що вчинили злочини до 18 років, які дорівнюють 1, 3 і 5 рокам (п. п. 2, 3, 4 ч. 2 ст. 108 КК), а не 2, 3, 6 і 8 рокам, коли мова йде про покарання в виді позбавлення волі, у відповідності до положень п. п. 6-9 ст. 89 КК. Неповнолітні особи, засуджені до будь-якого покарання, не пов'язаного з позбавлення волі, вважаються несудимими після виконання покарання, а не лише відносно частини таких видів покарання відповідно до положень п.п. 3, 4 ст. 89 КК.

Порядок зняття судимості. Відповідно до ч. 3 ст. 91 КК, порядок зняття судимості встановлюється КПК.

Розгляд питання про зняття судимості віднесено до компетенції суду. За наслідками розгляду клопотання суд, який ухвалив вирок, постановлює ухвалу, яка може бути оскаржена в апеляційному порядку (ст. ст. 538, 539, 392 КПК).

Зняття судимості є правом, а не обов'язком суду. Якщо суд встановить наявність зазначених вище підстав та умов, він виносить ухвалу про зняття з особи судимості, після чого особа визнається такою, що не має судимості. Якщо суд не вважає за можливе зняти судимість, то особа продовжує вважатися судимою і перетерплювати пов'язані з нею обмеження до повного перебігу передбачених у ст. 89 КК строків погашення судимості [15, с. 346].

До виключення із загального правила щодо неможливості зняття судимості при амністії є випадки індивідуальної амністії (закону щодо конкретно визначеної особи). Так, відповідно до ч. 2 ст. 2 Закону України від 01.10.1996 № 392/96-ВР „Про застосування амністії в Україні” [17] із

змiнами, внесеними Законом України вiд 27.02.2014 № 792-VII [18], який набув чинності 14.03.2014, закон про амнiстiю не може передбачати заміну одного покарання iншим чи зняття судимості стосовно осіб, які звільняються вiд вiдбування покарання, крім випадків iндивiдуальної амнiстiї. Хоча така зміна потребує, на нашу думку, внесення змін вiдповiдно до ст. 91 КК, ст. ст. 538, 539 КПК.

Отже, передбачена законом можливiсть зняття судимості є суттєвим засобом реалiзацiї принципiв гуманiзму кримiнального права i економiї заходiв кримiнальної вiдповiдальностi,

та забезпечує дострокове зняття правових обмежень, що обумовлені судимiстю. Розглянуті в цій статті положення мають суттєве значення для захисту та забезпечення прав i свобод людини i громадянина, гарантованих Конституцiєю України i нормами мiжнародного права, та їх поновлення в повному обсязі при знятті судимості. Тому автор статті не обмежується зазначеним дослiдженням та вбачає перспективи подальших розвiдок у напрямі питань такої комплексної наукової проблеми, якою є проблема зняття судимості.

Список використаних джерел

1. *Голина В. В.* Погашение и снятие судимости по советскому уголовному праву / В. В. Голина. - Х.: Вища шк., 1979. - 137 с.
2. *Голина В. В.* Судимість / В. В. Голина. - Х.: Харків юридичний, 2006. - 384 с.
3. *Письменський Є. О.* Інститут судимості в кримінальному праві України: Монографія / Є. О. Письменський; [Наук. ред. канд. юр. наук, доц. А. С. Беніцький]. - Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2008. - 214 с.
4. *Расюк А. О.* Зняття судимості: особливості застосування / А. О. Расюк // Наука i правоохорона. - 2009.- № 2. - С. 81-90.
5. *Расюк А. О.* Зняття судимості: проблемні питання / А. О. Расюк // Актуальні проблеми юридичної науки: зб. тез Мiжнар. наук. конф. (м. Хмельницький, 28-29 лист. 2009 р.); Хмельницький університет управління та права. - Хмельницький, 2008. - С. 105-107.
6. *Письменський Є. О.* Умови зняття судимості та шляхи вдосконалення їх правового регулювання / Є. О. Письменський // Часопис Київського університету права. - 2008. - № 2. - С. 225-231.
7. *Орешкина Т. Ю.* Дальнейшее развитие законодательства о погашении и снятии судимости / Т. Ю. Орешкина // Проблемы совершенствования уголовного законодательства и практики его применения. Сб. научных трудов. - М.: Всесоюзный институт по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности, 1981. - С. 139-148.
8. *Вісник Верховного Суду України.* - 2004 - № 2.
9. *Кримінальне право.* Загальна частина: Підручник / [За ред. А. С. Беніцького, В. С. Гуславського, О. О. Дудорова, Б. Г. Розовського.] - К.: Істина, 2011.- 1112 с.
10. *Расюк А. А.* Судимість у кримінальному праві України. - Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: спец. 12.00.08 - кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / А. А. Расюк. - Київ, 2012 - 20 с.
11. *Кураш Я. М.* Кримінально-правова відповідальність та її підстави за чинним КК України / Я. М. Кураш // 10 років чинності Кримінального кодексу України : проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн: матеріали мiжнар. наук.-практ. конф., 13-14 жовтня 2011 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.) та ін. -Х.: Право, 2011. - С. 144-147.

12. *Проблеми* правової відповідальності: монографія / Ю. П. Битяк, Ю. Г. Барабаш, Л. М. Баранова та ін.; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. – Х.: Право, 2014. – 348 с. – (Харківська правова школа).

13. *Упоров И. В.* Восстановление социальной справедливости как цель уголовного наказания / И. В. Упоров // Актуальные проблемы уголовного законодательства России на современном этапе: Материалы III Всероссийской научно-практической конференции, 19-20 сентября 2002 г.: в 2 ч. – Ч. 1. Краснодар, 2003, – С. 118.

14. *Кримінальне* право України: Загальна частина: підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; [за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація.] – 4-е вид., переробл. і доповн.- Х.: Право, 2010. – 456 с.

15. *Кримінальний* кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / [за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна.] – 5-е вид., допов. – Х.: Право, 2013. Т. 1: Загальна частина/ Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – 2013. – 376 с.

16. *Голос* України. – 2014. – 25 жовтня. – № 206.

17. *Відомості* Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – ст. 580; 2013. – № 21. – ст. 208.

18. *Відомості* Верховної Ради України. – 2014. – № 14. – ст. 257.

Муратова С. О. Зняття судимості: підстави, умови та порядок

В статті досліджено припинення судимості шляхом її зняття. Передбачена законом можливість зняття судимості є засобом реалізації принципів гуманізму кримінального права і економії заходів кримінальної відповідальності, досягнення мети кримінального покарання, виправлення і попередження нових злочинів як засудженою особою, так і іншими особами, що відбувають покарання, чи вже його відбули, але є судимими; забезпеченням дострокового зняття правових обмежень, що обумовлені судимістю. У змісті зняття судимості виокремлюються і розглядаються наступні її обов'язкові складові: підстава, умови та порядок здійснення зняття судимості, стосовно як повнолітніх осіб, так і осіб, які вчинили злочини до досягнення 18-річного віку.

Ключові слова: судимість; зняття судимості; підстава, умови, порядок зняття судимості; виправлення особи; зразкова поведінка; сумлінне ставлення до праці.

Муратова С. А. Снятие судимости: основания, условия и порядок

В статье исследовано прекращение судимости путем ее снятия. Предусмотренная законом возможность снятия судимости является способом реализации принципов гуманизма уголовного права и экономии мер уголовной ответственности, достижением целей уголовного наказания, исправления и предупреждения новых преступлений как этим лицом, так и другими лицами, которые отбывают наказание или уже его отбыли, но являются судимыми; обеспечением досрочного снятия правовых ограничений, обусловленных судимостью. В содержании снятия судимости выделяются и рассматриваются следующие ее обязательные составляющие: основание, условия и порядок осуществления снятия судимости, в отношении как совершеннолетних лиц, так и лиц, совершивших преступления до достижения 18-летнего возраста.

Ключевые слова: судимость; снятие судимости; основание, условия, порядок снятия судимости; исправление лица; примерное поведение; добросовестное отношение к труду.

Muratova S. Expungement of a Criminal Record: Grounds, Conditions and Procedure

The article deals with cancellation of a criminal record by means of its expungement. The prescribed-by-the-law possibility to expunge a criminal record constitutes a means for implementation of humanity principles of the criminal law and for cutting on criminal penalties, as well as for achieving the objective of criminal punishment, correction and prevention of new crimes committed either by a convicted person or by other persons, who serve their punishment or have served it already, but have a criminal record; insurance of early cancellation of legal restrictions imposed by a record of conviction. In terms of expungement of a criminal record the following mandatory components of expungement shall be distinguished and considered: ground, conditions and procedure of expungement of a criminal record regarding both adults and persons having committed a crime under the age of 18.

Key words: criminal record; expungement of a criminal record; ground, conditions and procedure of expungement of a criminal record; correction of a person; model behavior; conscientious attitude to labor.